

Пристъпвайки преди повече от година към концепцията за прехода към устойчиво развитие, която е заложена в тематичния блок на настоящия брой на списание „Социологически проблеми“, никой от нас не предполагаше за здравните, икономическите, политическите и социалните предизвикателствата, пред които ще ни изправи пандемията от Ковид-19. Контекстът на този брой беше обявеният в края на 2019 г. от Европейската комисия Зелен пакт с амбициозната цел да превърне Европа „в първия неутрален по отношение на климата континент в света“ до 2050 г. Тази амбициозна цел при последвалата здравна криза не само че не бе забравена, а, напротив, на последния Европейски съвет се постигна съгласие, въпреки съпротивите на някои страни членки, относно повишаване на целта за редуциране на емисиите на въглероден диоксид през 2030 спрямо нивата от 1990 г. от първоначалните 40% до 55%. Това споразумение се постигна на фона на иницизираната от ООН и проведена на 12 декември 2020 г. виртуална среща на световните лидери по повод петата годишнина от Парижкото климатично споразумение. Самото виртуално провеждане се осъществи от българска технологична компания *Virtual Show Ltd.*, за което нито една българска медия не съобщи. Поради нарасналото значение на дигиталните технологии в пандемичната ситуация и поради мястото на дигиталния преход в концепцията за устойчиво, справедливо и зелено общество в броя сме отделили специално място на предизвикателствата, свързани с технологиите. Статиите за възхода на българските интернет мрежи (Светломир Здравков) и за значението на изкуствения интелект за творческите професии и в частност за труда на преводачите (Васил Киров, Багрян Маламин) са посветени на технологичните промени и тяхното значение за социалните групи и за обществото.

В основата на тематичния блок са поставени социално-груповите анализи на устойчивото развитие. Специално внимание е отделено на ролята на средната класа. Румяна Стоилова и Калоян Харалампиев провеждат сравнително изследване на отделни страни от Централна и Източна Европа, докато Ариен Зигман се фокусира върху страни от Югоизточна Европа. Мартин Иванов се насочва към предприемачеството за устойчиво екологично развитие с прилагането на нови подходи и идентифицирането на иновативни практики в България. В този смисъл средната класа е изследвана не само като гръбнак на устойчивото общество, но и като гарант за възприемането на обществото за справедливо. Справедливият преход е свързан с развитието на локални решения и с подкрепа за местния бизнес. Чрез обвързването в социални мрежи и мобилизирането на социалния капитал местният бизнес е в състояние да

постигне идеята за глокализация – локален отговор на глобалните проблеми.

Вероятно и благодарение на настоящата ситуация става ясно, че не е въпрос единствено за икономическите или екологичните последици от политиките и целите, които се предлагат за развитието на обществата. Преходът към устойчиво развитие трябва да бъде разглеждан в по-широки рамки, отвъд дебата за бъдещето на възлицните региони или на електроенергийната система, които по същество са важни, но в известна степен стесняват политическия хоризонт, водейки до прекалено икономизирана трактовка и/или ограничаване обхвата на обществената дискусия.

Понятието устойчивост (*sustainability*) в своя генезис първоначално се отнася тясно само до екологичната проблематика с констатираните по време на Първата и Втората енергийни кризи през 70-те години на миналия век граници на (икономическия) растеж, т.е. това е малко или повече гледната точка на т.нар. Първи свят. Постепенно обаче дебатът се разширява и се обвързва с проблема за догонващото (икономическо) развитие и страните от т.нар. Трети, а впоследствие и от „Втория“ свят разпознават своя интерес да достигнат икономическия, но и социалния и образователния напредък на развитите страни. Така се стига до формулирането на целите за устойчиво развитие и на глобалните цели, 17 на брой, които съчетават целите за (глобална) социална справедливост (изкореняване на бедността, премахване на глада, здравословния начин на живот) с екологичните цели. В този смисъл устойчивото развитие е по-общото понятие, което в известна степен се превръща в събирателно и придобива различни, дори конкуриращи се интерпретации според констелациите от интереси на заинтересованите страни. Специфични изследователски ракурси към устойчивото развитие са представени в статиите на Светлана Христова (за културата и устойчивото развитие) и на Румяна Желева (за устойчивото градско развитие). Специално внимание е отделено на темата за градското развитие с анализи на практиките на градско земеделие (Дона Пикард) и на занаятчийското производство на бира (Елица Стоилова), но и на конфликтността на темата за опазването на зелените пространства в града, анализирана посредством случая с парка Бедечка в Стара Загора (Деница Шишкова).

Младите хора като субект на устойчивото развитие са тематизирани в два анализа за проектологичното гражданство (Валентина Миленкова, Диляна Керанова) и за нагласите за промяна сред младите хора в Югоизточна Европа (Ирена Мравич, Валентина Виноградац, Романа Галич). Предложете-

ните статии рефлектират върху ролята на социалните групи и на местните общности за устойчивото развитие и за преодоляване на климатичните предизвикателства. Нужни са по-нататъшни интердисциплинарни изследвания на границата между технологии и иновации, неравенства и социална справедливост, провеждани систематично от социолози, икономисти и политолози. Фокусът върху Югоизточна Европа също е много важен, за да насочва изследванията към шансовете и бариерите за ускорено развитие на целия регион в условията на нарастващи инвестиции на ЕС, предназначени за Зеления преход.

Мартин Й. Иванов, Румяна Стоилова